

Exemplarz Złoty

**BIURO PROJEKTOWO-TECHNOLOGICZNE
PRZEMYSŁU ROLNEGO I ORGANIZACJI
PRZEDSIĘBIORSTW ROLNYCH „BIPROZET”**

00-041 WARSZAWA UL. JASNA 14/16X

PRACOWNIA : Rolna Wrocław, ul. Łaciarska 4

OPRACOWANIE : Ewidencja założeń ogrodowo-parkowych

MIEJSCOWOŚĆ : Gawrony (Małe)

Gmina: Rudna

WOJEWÓDZTWO: legnickie

ZLECENIODAWCA : Urząd Wojewódzki
Wydział Rolnictwa Gospodarki Żywnościowej
i Leśnictwa

NR UMOWY: 48/42/PR/16/88 **BRANŻA**:

NR EGZ.

1116
1117

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1116

dep.
BIBLIOTEKA
Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołu Pałac.-Ogrod.
Muzeum Narodowego w Warszawie

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleni towarzysząca		Nazwa: GAWRONY MAŁE			
Rodzaj	klasztorny, zamkowy,	Adres: gm. Rudna			
parku / ogrodu:	pałacowy, dworski, miejski	Województwo: Legnica			
Czas powstania:	I poł. XIX w. kon. XIX w.	Użytkownik: PGR			
Forma stylowa:	Krajobrazowy	Lasy Państwowe			
Wielkość:	15,6 ha.				

K R Y T E R I A		0	1	2	3	4	
		zły	mierny	dob.	b.dob.		
A	I. Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego						
	1. Oście i ciągi kompozycji /relacja z architekturą/		+				
	2. Układ dróg		+				
	3. Stopień przetrwania starodrzewia			+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu				+		
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	+					
	II. Wartość układu przestrzennego						
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych			+			
	2. Wartość historyczna układu /dawność/		+				
	3. Wartość obiektów architektury	+					
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju			+			
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne			+			
	III. Wartości tradycji historycznej /w sensie potencjalnych walorów turystycznych/						
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+					
	Wartości zabytkowe ogółem		14				
	B	I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów			+				
2. Drzewa o charakterze pomników przyrody					+		
3. Intensywność zadrzewienia				+			
4. Stan zdrowotny drzewostanu				+			
5. Znaczenie ekologiczne				+			
Wartości przyrodnicze ogółem		10					
Ogólna ocena obiektu		24					

Analizę sporządził:

Data:

15. XII 81

Uwaga dotycząca konieczności doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych - podać na odwrocie karty!

BIURO PROJEKTOWO-TECHNOLOGICZNE
PRZEMYSŁU ROLNEGO I ORGANIZACJI
PRZEDSIĘBIORSTW ROLNYCH „BIPROZET”

CENTRALA XX 00-041 WARSZAWA XX UL. JASNA 14-16
TELEFON 27-05-01 XX TELEFAX 81-25-26

PRACOWNIA — ODDZIAŁ : Wrocław, ul. Łaciarska 4

PRACOWNIA : Rolna

OPRACOWANIE : Ewidencja założeń ogrodowo-parkowych

Gmina: Rudna

MIEJSCOWOŚĆ : Gawrony Małe WOJEWÓDZTWO: legnickie

ZLECENIODAWCA : Urząd Wojewódzki
Wydział Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej
i Leśnictwa w Legnicy

NUMER UMOWY

48/42/PR/16/80

Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Rolnictwa

„BIPROZET” w Warszawie

Oddział we Wrocławiu

Pracownia Rolna ul. Łaciarska 4

50-104 Wrocław — tel. 389-69

GEOMA PROJEKTU:

FUNKCJA	IMIE I NAZWISKO	DATA	PODPIS
Kier. Zespołu	mgr inż. Henryk Ciesielski	II.81 r.	<i>Henryk Ciesielski</i>
St. projektant	mgr Hanna Wrabec	"	<i>Hanna Wrabec</i>
Konsultant	mgr Krzysztof Eysymontt	"	<i>Krzysztof Eysymontt</i>
St. asystent	Stanisław Prądkzyński	"	<i>Stanisław Prądkzyński</i>
St. asystent	Halina Idzikowska	"	<i>Halina Idzikowska</i>
Asystent	Jadwiga Tylińska	"	<i>Jadwiga Tylińska</i>
Kierownik Pracowni	inż. Stanisław Kiełczewski	"	<i>Stanisław Kiełczewski</i>

KIEROWNIK
Pracowni Rolnej

inż. Stanisław Kiełczewski

ARCHIWUM

OŚRODEK OCHRONY

ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU

ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1116

METRYCZKA PARKU — OGRODU

1	Adres: miejscowość (dzielnica, ulica, nr posesji) Gawrony Małe	gmina Rudna	województwo legnickie
2	Nazwa parku: aktualna:	dawna:	
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania: Staw i grobla park typu swobodnego		
4	Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: staw i grobla - kon.XVII w. park - I. ok.40 lat XIX, II.kon.XIX w.		Autor:
5	Powierzchnia parku: Ogółem ha 15,6	w tym wód w ha 0,05	Istniejące budynki: 1. O wartościach zabytkowych brak
6	Nr i data rejestru parku — ogrodu	6a. Opinia Komisji Konserwatorskiej	2. Inne:
7	Użytkownicy obiektu: 1. Lubinśki Kombinat Rolny w Lubinie, Obiekt Gawrony Małe. 2. Nadleśnictwo Lubin w Lubinie.		
8	Istniejące dokumentacje (data i autor): brak	1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy: brak	2. Inwentaryzacja zieleni: brak
	3. Studium historyczne: brak	4. Założenia techniczno-ekonomiczne: brak	5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy: brak
9	Przeprowadzone remonty:	Budynków Parku	Metrykę sporządził: S. Prądzynski Data: styczeń 1981 r.

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

Wieś Gawrony Małe /niem. Klein Gaffron/ od końca XV wieku należała do rodziny von Loeben. Jak podaje Zimmermann, na początku XVII stulecia właścicielem dóbr był nieznany z imienia von Nübelerschütz, po śmierci którego majątek przeszedł na von Canitzów. Następnie należał on do majora von Spiegela i dworzanina von Schweinichena. Od tego ostatniego posiadłość zakupił von Rothenburg, po którym dobra oddziedziczyła jego córka Obristin von Roth. Ta z kolei przekazała Gawrony Małe swojej córce zamężnej za von Wiesem. W rękach rodziny von Wiesów pozostała majątność do końca 70-tych lat XVIII wieku. Według informacji zawartej u Siebera w 1780 roku dobra nabył hr. von Schönaich-Carolat, który sprzedał je następnie w 1834 roku radcy medycznemu Eberstowi. Po tym ostatnim Gawrony Małe przejął kapitan Leeben. Od 1867 roku majątkiem kolejno zarządzali baron von Reck i nieznany z imienia von Franzius. W 1883 roku posiadłość zakupił Emil von Kramsta. Wdowa po nim Paulina von Kramsta sprzedała dobra w 1906 roku Maxowi von Mithusy-Huc. Ten z kolei w kilkanaście lat później przekazał je Siegfriedowi von Brauchitsch. Ostatnim /do końca wojny/ właścicielem majątku w Gawronach Małych była rodzina Weltjens.

Według informacji podanej przez Webera, nieistniejący obecnie pałac w Gawronach genezą swą sięgał XIV wieku. Widoczne na zdjęciu z początku naszego stulecia, narożne alkierze pałacu wskazują, że bryła budynku mogła być ukształtowana w II-giej połowie XVI wieku lub z początkiem XVII-go stulecia. Decydująca przebudowa rezydencji nastąpiła w XVIII wieku, gdy dobra należały do rodziny von Schweinichen. Kolejnej przebudowie, utrzymanej w duchu neobaroku, poddano pałac w 1907 roku. Właścicielem posiadłości był wówczas Max von Mithusy-Huc.

Według zdjęcia zawartego w albumie Webera /pocz.XX-w./ pałac w Gawronach Małych był w owym czasie murowanym, tynkowanym, podpiwniczonym budynkiem założonym na planie zbliżonym do litery "L". 3-kondygnacyjową budowlę krył mansardowy dach z lukarnami. Naroża 9-osiovej fasady frontowej flankowane były przez przysadziste wieże - alkierze, kryte dzwonowatymi hełmami. Elewację frontową zdobił umieszczony centralnie barokowy portal wejściowy wspierający balkon. Od strony ogrodu dostawione skrzydło podczas XX-wiecznej przebudowy posiadało taras z ozdobną balustradą.

Najstarszą częścią założenia dworskiego w Gawronach Małych jest staw o regularnym, zbliżonym do owalu planie, zlokalizowany w południowo-zachodniej części obiektu. Wzdłuż owego stawu /po jego zachodniej stronie/ ciągnie się szeroka grobla na której zachowały się bardzo stare, dzisiaj ok.300-letnie dęby. Wiek drzew sadzonych na grobli, wskazuje, że czas jej powstania przypada na schyłek XVII-go stulecia. Być może powstanie grobli wiąże się z próbami założenia tam stawów gospodarczych. Ponadto wzdłuż owej grobli znajdują się ślady bardzo starego melioracyjnego cieków wodnego.

W części południowo-wschodniej obiektu zlokalizowane były w XIX wieku, a może i znacznie wcześniej /por.mapę/ dwa stawy o nieregularnym planie, oddzielone od siebie potężną groblą po której poprowadzono drogę, obsadzoną następnie drzewami.

Około 40-tych lat ubiegłego wieku na terenie dawnych dworskich łąk rozciągających się po południowej i wschodniej stronie pałacu założono park krajobrazowy, w oparciu o zastany drzewostan dębowy, który tu znalazł dogodne warunki wzrostu.

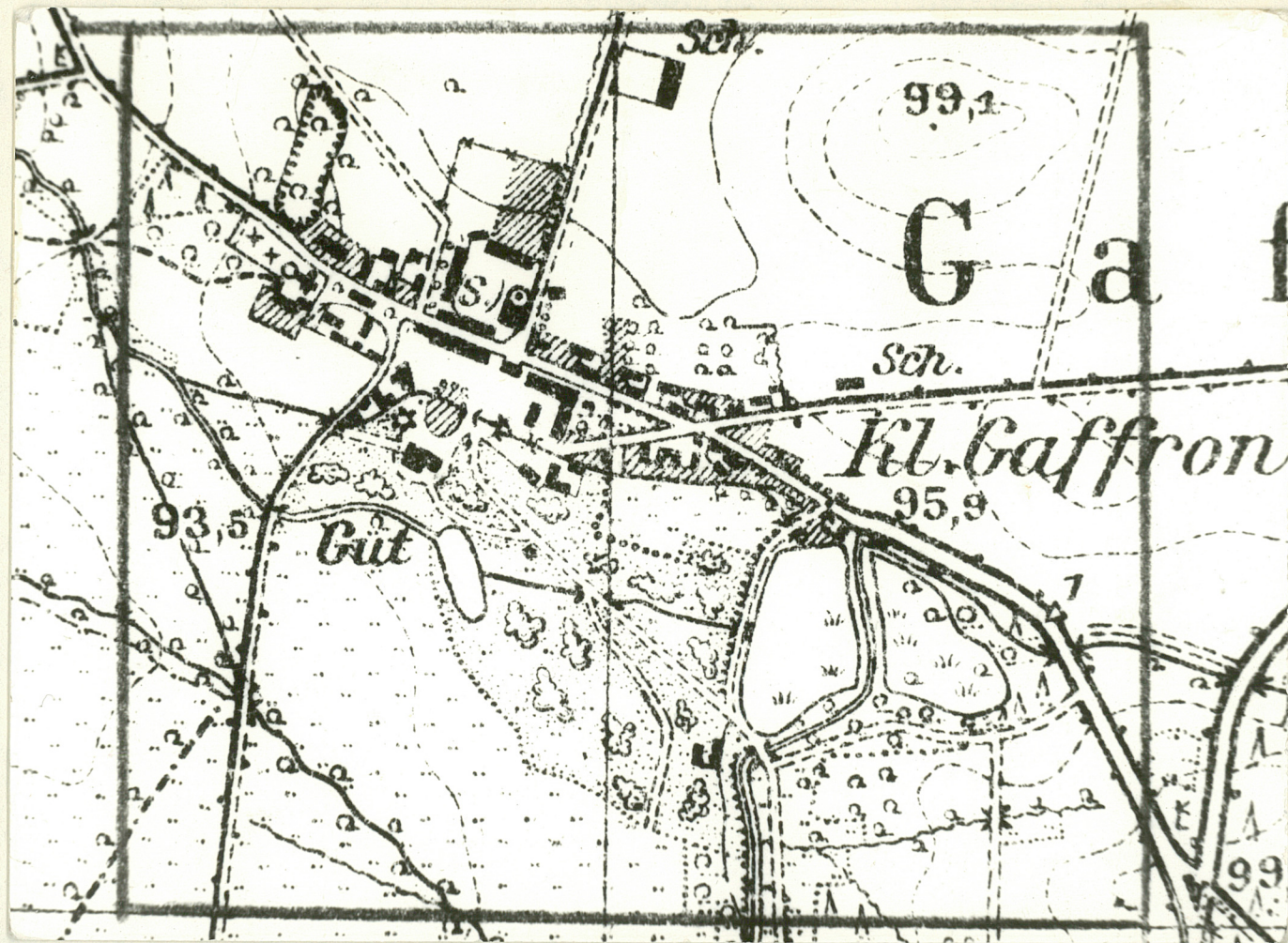
Ukształtowano wówczas polany, a do zastanego drzewostanu dosadzono pojedynczo drzewa, głównie dęby, lipy, klony srebrzyste i platany, obecnie ok.140-letnie. Z tego też okresu pochodzi zapewne półkolisty gazon, założony przed fasadą pałacu.

Kolejnych przemian w parku dokonano z końcem XIX wieku. Posadzono wówczas w niewielkich grupach robinie, kasztanowce i świerki. Na ten też okres przypada powstanie rzędu kasztanowców w południowej części obiektu. Na południowy wschód od owego rzędu znajduje się pomnik nagrobny Siegfrieda von Brauchitscha, zmarłego w 1921 roku właściciela dóbr w Gawronach Małych.

B i b l i o g r a f i a

1. Zimmermann F.- Beiträge zur Beschreibung von Schlesien
Brieg 1787, T.VII, s.327-28
2. Pastorff M.- Schlesisches Güter-Adressbuch
Breslau 1876, 1905, 1917, 1922, 1930
3. Krane A. - Wappen und Handbuch in Schlesien landgesessenen
Adels.
Görlitz 1901-194 s.62-63.
4. Weber R.- Schlesische Schlösser
Dresden - Breslau 1908-1910 t.I.
5. Siber H.- Burgen und Schlösser in Schlesien
Frankfurt an Main 1962 s.110-111.

Fotokopia planu wsi Gawrony Małe z 1894 r.

Widok pałacu z początku XX wieku, wg zdjęcia zawartego
w albumie Webera.

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Układ przestrzenny.

Założenie parkowe w Gawronach Małych położone jest w środkowej części wsi. W północnej części założenia znajdują się pozostałości dawnej zabudowy folwarcznej.

Od parku oddziela je ogrodzenie z siatki metalowej wraz z zachowanym fragmentem muru.

Szczątki murów po rozebranych pałacu znajdujemy na polanie w zachodniej części parku.

Od strony południowo wschodniej polanę tę zamyka staw wraz z rowem. Polanę przypałacową przecina droga, biegnąca po grobli obok wspomnianego stawu. Droga ta zanika w pobliżu polany położonej w południowej części parku.

Na polanie tej zachował się odcinek drogi obsadzonej jednostronnie kasztanowcami oraz lipą.

W drzewostanie, po wschodniej stronie opisywanej polany, w pobliżu sędziwego dębu znajduje się grobowiec.

Wschodnią granicę założenia wyznacza droga wiodąca z pól do wsi.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin.

Wykaz drzew

1. Acer platanoides	- klon pospolity	1 szt.
2. Acer pseudoplatanus	- klon jawor	1 "
3. Acer saccharinum	- klon srebrzysty	2 "
4. Aesculus hippocastanum	- kasztanowiec biały	9 "
5. Carpinus betulus	- grab pospolity	1 "
6. Fagus silvatica	- buk pospolity	2 "

7.	<i>Fagus silvatica</i> "Atropunicea"	- buk pospolity odm. purpurowa	1 szt.
8.	<i>Gleditsia triacanthos</i>	- glediczja trójcierniowa	1 "
9.	<i>Platanus acerifolia</i>	- platan klonolistny	1 "
10.	<i>Quercus robur</i>	- dąb szypułkowy	68 "
11.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	- robinia akacjowa	1 "
12.	<i>Salix alba</i> "Tristis"	- wierzba biała odm. pracząca	1 "
13.	<i>Tilia cordata</i>	- lipa drobnolistna	7 "
14.	<i>Ulmus laevis</i>	- wiąz szypułkowy	4 "

Wykaz uwzględnia ilości drzew wyróżniających się.

W południowo wschodniej części założenia w pobliżu grobowca rośnie dąb o średnicy pnia 1,7 m. Proponuje się go uznać za pomnik przyrody.

W sąsiedztwie ruin po pałacu rośnie platan klonolistny o grubości pnia 1,2 m. Na skraju polany przypałacowej rośnie klon srebrzysty o grubości pnia 1,3 m. Niedaleko od tego klonu, nad rowem rośnie buk pospolity odmiany purpurowej o średnicy pnia 0,8 m. Na południe od stawu rośnie około 20 sztuk starych dębów o grubości pni 0,6 do 1,3 m. Dęby te proponuje się uznać jako skupinę drzew pomnikowych.

Wschodnią część założenia porasta las olszowy w wieku 40-50 lat.

W drzewostanie tym spotykamy pojedyncze starsze drzewa jak: dęby, lipy, jesiony, jawory i kasztanowce.

Stan zdrowotny drzew jest dobry, za wyjątkiem części najstarszych dębów wykazujących nekrozę starczą.

Powierzchnie polan są zadarnione miejscami zachwaszczone.

Wymagają one renowacji.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Po pałacu pozostały znikome szczątki murów.

Na terenie położonym obok drogi, wyznaczającej wschodnią granicę założenia znajdują się dwa stawy. Obecnie porasta je drzewostan olszowy w wieku 20-30 lat. Ponadto teren ten przecina obecnie budowana linia kolejowa.

Północno wschodni obszar założenia będący niegdyś łąką porasta las olszowy.

Dawny układ komunikacyjny jest w niewielkim stopniu czytelny.

4. Rola obiektu w krajobrazie.

Park w Gawronach Małych styka się od strony wschodniej z dużym kompleksem leśnym.

Najcenniejszym, wyróżniającym się elementem założenia są stare dęby rosnące w południowej części parku.

III. W N I O S K I

1. Granicę ochrony układu przedstawiono na planie parku.
Granica ochrony ekologicznej pokrywa się z granicą ochrony układu.
2. Należy przeprowadzić renowację polany przypałacowej z przeznaczeniem na łąkę /bez wypasu bydła/.
3. Proponuje się uznać za pomnik przyrody dąb rosnący koło grobowca.
4. Proponuje się uznać jako skupinę drzew pomnikowych dęby rosnące na południe od stawu.

Granicę zasięgu tych drzew oznaczono na planie parku.

Uwaga:

Aktualnie obszar założenia jest we władaniu dwóch użytkowników tj. Lubińskiego Kombinatu Rolnego oraz Nadleśnictwa Lubin. Proponuje się przejęcie terenu założenia, w całości przez Lubiński Kombinat Rolny. Umożliwi to lepszą ochronę parku /dozór jest na miejscu/ oraz ułatwi w przyszłości jego zagospodarowanie.

Na terenie założenia nie należy wznosić żadnych pomieszczeń gospodarczych.

1. Polana przypałacowa.

2. Łąka, w głębi las olszowy.

3. Stawek w parku,

4. Stary dąb pomnikowy, po lewej stronie płyta nagrobkowa.

5. Fragment drogi, we wschodniej części obiektu.

6. Grupa starych dębów.

PODSTAWOWE OZNACZENIA GRAFICZNE ELEMENTÓW
PLANÓW DLA CELÓW EWIDENCJONOWANIA
ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

	aktualna granica parku
	pierwotna granica parku
	budynki murowane
	budynki drewniane
	budynki murowane o wart. zabytkowych
	budynki drewniane o wart. zabytkowych
	miejsca lub pozostałości budynków zabytkowych
	rzeźby parkowe
	ogrodzenie trwałe/z muru, kamienia, metalu na podmurówce i słupach bet. lub metal.
	ogrodzenie trwałe o wartościach zabytkowych
	ogrodzenie nietrwałe
	bramy i furtki
	elementy architektury ogrodowej
	pnie po starych drzewach
a) b)	a) aktualne wejście do parku b) dawne wejście do parku
	baseny, fontanny
	rzeki, strumienie

	naturalny zbiornik wodny
	nat. zbiornik wodny zarośnięty szuwarami
	skarpy
	drogi dawne dobrze zachowane
	ślady dawnych dróg
	drogi założone współcześnie
	masyw starodrzewia
	szpalery lub aleje
	pojedyncze stare drzewa liściaste i iglaste
	drzewa uznane za pomniki przyrody
	masyw drzewostanu młodego
	pojedyncze młode drzewa liściaste i iglaste
	skupiny krzewów
	żywopłoty
	powierzchnie trawiaste
	kwietniki
	osie kompozycji

	osie widokowe
	stanowisko i kier. wyk. zdjęcia fotograficz.
	granica ochrony zabytkowego założenia
	granica ochr. zewn. powiązań widokowych
	granica ochrony ekologicznej
3/16	gatunek/ilość(szt.)
3/0,9	gatunek/średnica pnia(m)
$\frac{3/6}{0,5}$	$\frac{\text{gatunek/ilość(szt.)}}{\text{średnica pnia(m)}}$
$\frac{3/1,50}{17/26}$	$\frac{\text{gatunek/średnica pnia(m)}}{\text{średnica korony(m) wysokość(m)}}$

UWAGA:

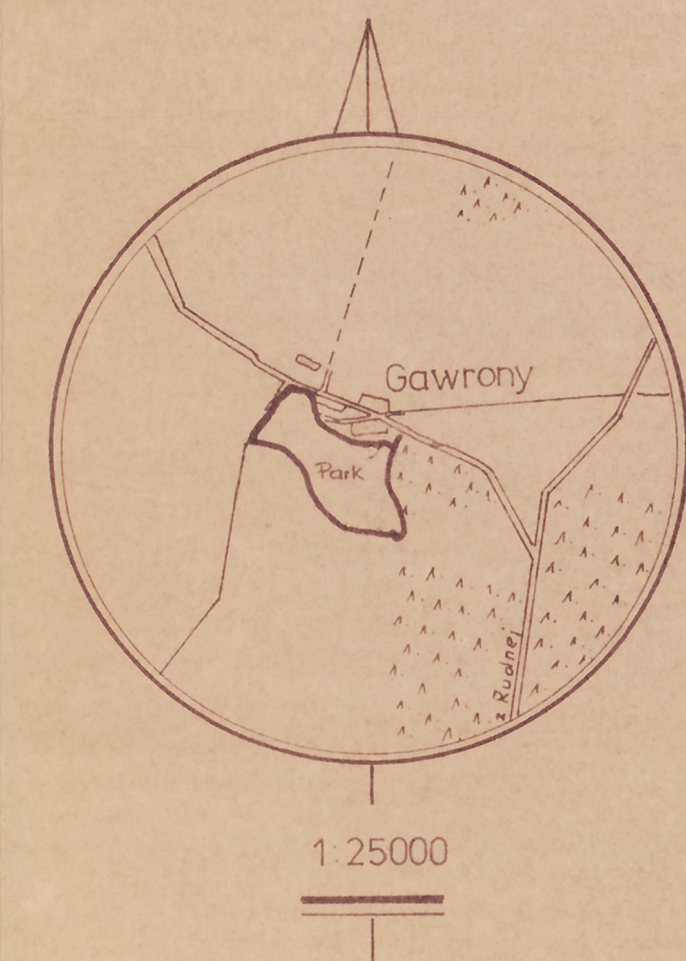
Ostatnie oznaczenie odnosi się do egz. drzew o cechach pomników przyrody

GAWRONY MAŁE

SKALA 1:1000

SZKIC SYTUACYJNY

WYKAZ DRZEW

1. ACER PLATANOIDES	— klon pospolity
2. ACER PSEUDOPLATANUS	— klon jawor
3. ACER SACCHARINUM	— klon srebrzysty
4. AESCULUS HIPPOCASTANUM	— kasztanowiec biały
5. CARPINUS BETULUS	— grab pospolity
6. FAGUS SILVATICA	— buk pospolity
7. FAGUS SILVATICA 'ATROPUNICEA'	— buk pospolity odm. purpurowa
8. GLEDITSIA TRIACANTHOS	— gledicja trojeściowa
9. PLATANUS ACERIFOLIA	— platan klonolistny
10. QUERCUS ROBUR	— dąb szypułkowy
11. ROBINIA PSEUDOACACIA	— robinia akacjowa
12. SALIX ALBA 'TRISTIS'	— wierzba biała odm. płacząca
13. TILIA CORDATA	— lipa drobnolistna
14. ULMUS LAEVIS	— wiąz szypułkowy

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szewalska 9 tel. 621 62 41 w. 244
11/11/16

EWIDENCJA PARKU W GAWRONACH MAŁYCH		gm. RUDNA woj. LEGNICKIE
SKALA 1:1000	POW. ok. 15,6 ha	
wykonat : S. PRĄDZYŃSKI		I. 1981
kreśliła : J. TYLIPSKA		RYS. 1(1)